

دکترین حضرت امام خمینی (ره) در بحث زنان

دفتر امور بانوان وزارت کشور با هدف تعمیق مبانی نظری حوزه زنان، اسفند ماه سال هشتاد و چهار اقدام به برگزاری کارگاههای آموزشی با حضور کارشناسان دفاتر امور بانوان استانیها کرد.

این نوشتار برگزیده ای از مباحث ارائه شده توسط خانم سویزی، مشاور وزیر و مدیرکل دفتر امور بانوان آموزش و پرورش در کارگاههای مذکور است که جهت بهره مندی مخاطبان تقدیم می شود.

آراء حضرت امام در رابطه با زنان هم راهی جهت راهیابی به مسئله زنان است و هم مجموعه ای غنی جهت پاسخگویی به مسائل است از نظر من این امر هشت علت دارد و این هشت علت است که کمک کرد. گفتمان حضرت امام به یک هژمونی (گفتمان غالب و نافذ) در موضوع زنان تبدیل شد این عوامل به شرح زیر هستند.

۱ - حضرت امام یک اسلام شناس به تمام معنا است و چون ما قصد داریم مسئله را مبتنی بر دین بفهمیم. اینکه او اسلام شناس است به ما کمک می کند ایشان فرمودند همه اسلام دو کلمه است ظلم نکنیم و مورد ظلم واقع نشویم، در واقع ترجمه آیه: لا تظلم و لا تظلم. برای اینکه ظلم نکنیم، احتیاج به تربیت، فرهنگ و اصلاح فردی داریم و برای اینکه مورد ظلم واقع نشویم، به قانون، مقررات، نظام، مجری، دستگاه اجرایی و اصلاح اجتماعی نیاز داریم.

۲ - امام (ره) نماینده اسلام بود به گونه ای که نمایانگر اسلام بود و با فعل، حرف و مسلک خود اسلام را نمایان می کرد.

۳ - بن مایه های گفتمان امام اصولی و مبتنی بر عقلانیت و معنویت بوده و از افراط و تفریط به دور بود. گفتمان او گفتمان اصولی و اعتدالی بود دیدگاه امام نسبت به نقش زنان در خانواده همانند دیدگاه قرآن است که کار زنان را در خانه ها تربیت نفس و در واقع انسان سازی می داند و آن را اکرام می کند کما اینکه وقتی در مجلس اول ۱۲ نفر از اعضای مجلس خدمت امام می رسند و می گویند که زنان مجدداً به خانه ها برگردند، امام می فرماید: این درخواست شما خلاف اسلام است. زنها با حفظ شئون اسلامی و حفظ خانواده به جامعه خدمت می کنند.

۴ - بن مایه های گفتمان حضرت امام بومی و آشنا با فرهنگ ما است. امام علی (ع) می فرماید: مردم اقبالی دارند و ادباری، برای انجام هر کاری محل ورودی نیاز است باید دید این محل ورود از در اقبال است یا در ادبار، در ادبار را هر چه بکوبی، یک نفر در را باز نمی کند ولی در اقبال را که بزنی باز می شود. امام در واقع در اقبال مردم را می کوبد، چون شناسای فرهنگ مردم است.

۵ - شخصیت کاریزماتیک امام واقعاً تأثیرگذار است آبشخور این تأثیرگذاری هم آن است که آنچه را گفته، خود قبلاً به آن عمل کرده بود.

۶ - آورنده یک نظام سیاسی قدرتمند مسعول است. وقتی کسی آورنده چیزی باشد حرفش نفوذ دارد.

۷ - دارنده یک نظام سیاسی قدرتمند مسئول است گاهی کسی آورنده است ولی دیگر خودش در آن مقوله مسئولیت ندارد لذا تأثیر و نفوذش کمتر از کسی مثل حضرت امام است که هم آورنده و هم دارنده (رهبر) یک نظام سیاسی قدرتمند بود.

۸ - فهم گفتمان حضرت امام نیازمند ترک همه داشته‌ها نیست ، بلکه نیازمند درک تازه است . که این امر خیلی جریان باورپذیری را در وجود انسانها روان می‌کند . این ۸ محور عامل هژمونیک شدن گفتمان امام در حوزه زنان و تبدیل شدن آن به یک گفتمان غالب هستند.

برای اینکه به دکتربین حضرت امام دست بیابیم باید واقعه را در تلورانس زمانی سال ۱۳۱۲ تا ۱۳۴۸ هجری شمسی بررسی کنیم.

دوره اول از ۱۳۱۲ تا ۱۳۲۲ ، دوره ای عارفانه است دوره دوم یعنی ۱۳۲۲ تا ۱۳۴۰ حضرت امام در اولین اعلامیه مبارزاتی خود مردم را به قیام دعوت می‌کند و می‌فرماید : این هرزه گردها و دین ناشناسها چادر عفت را از سر زنان ما برداشته اند و همه سکوت کرده اند و همه را رعب و وحشت گرفته و کسی در برابر اینان نایستاده ، امام سپس پیش بینی می‌کنند که اگر قیام نکنید ، روزگاری بدتر از رضا خان بی سواد بر شما از حیث تاراج سرمایه های مملکت و تاراج دین ، شرافت و ناموستان خواهد گذشت . در دوره دوم مطالبی را که حضرت امام در موضوع زنان اشاره می‌کنند ، عمدتاً مطالب سلبی است ، یعنی رژیم ستم شاهی برنامه هایی را برای بی حجابی و بی عفاف زنان جامعه بطور خاص و کل جامعه بطور عام مطرح می‌کند که حضرت امام دائم مردم را به قیام برای مقابله دعوت می‌کند و به روشنگری آنها را فرا می‌خواند.

حضرت امام معتقد است که اسلام برنامه برای زندگی دارد و حکومت اسلامی برنامه اسلام برای این تدبیر است . زنان بیش از هرکسی از برپایی حکومت اسلامی سود می‌برند و بیش از هرکس از نبود حکومت اسلامی صدمه می‌بینند سر این جمله در خاصیت عدل و ظلم نهفته است هر جا عدل و عدالت باشد زنان بیشتر متنعم می‌شوند و هر جا ظلم باشد زنان بیشتر متضرر می‌شوند . روح لطیف زن و ویژگی های او به گونه ای است که در برابر ظلم آسیب می‌بیند و اگر قرار باشد با رویکرد مصلحت اندیشی روی زنان بحث کنیم آنان بیش از مردها باید برای بقای حکومت عدالت سخت کوشی کنند . از این رو است که ادبیات حضرت امام در دو مقطع زمانی متفاوت تغییر می‌کند . امام در سال ۴۱ و ۴۲ به سه موضوع در رابطه با زنان در رژیم پهلوی مخالفت می‌کند . ۱ - مخالفت با سربازی اجباری زنان ۲ - حضور زنان در انتخابات ۳ - تصرف در احکام ضروری اسلام.

زمینه‌ای که آنها می‌خواستند ، تصرف کنند این بود که طلاق به دست زن بیفتد ، شرط ذکوریت از قضاوت حذف شود و تساوی حقوق در همه چیز شکل گیرد . حضرت امام نیز با تصرف در این احکام ضروری مخالف بود.

بعد از این مقطع زمانی امام در سال ۵۸ در اجتماع زنان می‌فرماید : اسلام برای شما حق و حقوقی قائل شده که باید شناخته و پیاده شود سپس امام تصریح می‌کنند : شما اختیار طلاق را می‌توانید با شرط ضمن عقد از آن خود کنید و در مواردی که تداوم زندگی ممکن نیست خودتان درخصوص طلاق اقدام کنید همچنین در ادامه مسیر می‌بینید افزون بر چهارصد قاضی زن داریم یا اینکه امام می‌فرماید : زن و مرد باید در انتخابات شرکت کنند و این وظیفه سیاسی همه است امام در فرازهای مختلف زنان را تشویق به شرکت در انتخابات می‌کرد اینجا چیزی روشن می‌شود که به جهت اهمیت آن، من عین فرازی از صحیفه امام را که از قول مرحوم حاج احمد خمینی است بیان می‌کنم . یک روز من ، مقام رهبری ، آقای هاشمی ، میرحسین موسوی و موسوی اردبیلی جلسه داشتیم ،

تلویزیون روشن بود ، آهنگ شجریان پخش می‌شد آقای هاشمی به امام گفتند : شما قبلاً موسیقی را حرام می‌دانستید ولی الان حلال ! امام فرمودند : اگر این از رادیوی عربستان پخش شود حرام می‌دانم . من خبر رادیوی شاه را حرام می‌دانم چه رسد به موسیقی ! اما این موسیقی که از نظام اسلامی پخش شود حلال است .

سر این بحث ، در سر حکومت است . در حقیقت مجرا و طریقت این مسائل حلال می‌شود . پس زنان بیش از هر کس از اقامه حکومت اسلامی سود می‌برند و ما باید با چنگ و دندان ، حکومت اسلامی را حفظ کنیم . و در غیر حکومت دینی که بیشترین ظلم متوجه زنان است . و ما باید بخواهیم حکومت دینی ساحت کارکردهایش را ه ساحت آرمانها نزدیک کند . چرا که کارکردها با آرمانها فاصله دارند و به میزانی که این دو با هم فاصله دارند اجحاف هایی به زنها می‌شود.

اوج نزدیکی کارکردها به آرمانها در دوران امام زمان است بنابراین ما بیش از همه باید چشم انتظار فرج باشیم و هر لحظه فرج حضرت صاحب را تمنا کنیم در وصف حکومت ایشان فرموده‌اند . که چنان خواهد شد که زنان بر اساس کتاب خدا و سنت استنباط می‌کنند و حکم می‌دهند اگر این امر تکویناً و تشریحاً ممتنع بود یعنی ذات و توانایی های زن برای این کار کافی نبود یا مقدور شرعی نبود ، نمی‌توانست در زمان حکومت امام زمان هم محقق شود لذا پیداست آن عدالت نهایی آن است که زنان در همه ابعاد متنعم و صاحب رشد می‌شوند در آن حکومت اتفاق می‌افتد بیانات حضرت امام (ره) در موضوع زن هم ، برخاسته از خداشناسی و انسان شناسی ایشان است ، یعنی نگاه امام به توحید و نگاه ایشان به انسان ، پایه و اساس نگاه حضرت امام به زن است .

نگاه ایشان به توحید : از حضرت امام خوانده ایم که همه چیز اسم ... است . هر چیز در هستی ، اسم الهی است در جایی دیگر ، می‌فرمایند : زن و مرد ، هر دو آیت ... هستند یعنی نشانه الهی هستند ، این هم از پیش خدا آمده است او هم از پیش خدا آمده است .

زن شناسی امام ، متأثر از انسان شناسی او و انسان شناسی اش متأثر از خداشناسی اوست . لذا ایشان می‌فرمایند که اسلام برای زنان احکام خاصی دارد همچنانکه برای مردان احکام خاصی دارد اما این احکام خاص ، خاصیت آور است ، نه امتیاز آور ، مثل اینکه خاصیت چشم دیدن و خاصیت گوش شنیدن است . بدون اینکه یکی بر دیگری رجحان داشته باشد.

حضرت امام در رابطه با همین حالت تساوی زن و مرد در حقوق انسانی جمله ای دارند که می‌فرمایند : زن و مرد از آن جهت که با هم اتحاد انسانی دارند ، دارای حقوق مساوی هستند ، در همه حقوقی که به این اعتقاد انسانی برگردد . زن و مرد اختلاف جسمی و جنسی دارند پس حقوق آنها در همه حقوقی که به این اختلاف جسمی و جنسی بر می‌گردد تفاوت دارد به تعبیر دیگر ما مبتنی بر بینش اسلامی ، دو حق را برای زنان اثبات می‌کنیم حق مساوی بودن و حق متفاوت بودن .

حق مساوی بودن مبتنی بر اتحاد انسانی زن و مرد است و حق متفاوت بودن ناشی از اختلاف جنسی و جسمی این دو می‌باشد به هر حال نگاه حضرت امام در طول این سالها که مبتنی بر خداشناسی و انسان شناسی است ، حاصلش یک زن شناسی جدید است که در واقع از آن می‌توان تحت عنوان دکترین امام یاد کرد.